

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt III. In vino adumbratio finalis & effectricis causæ Christi Domini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

Apostolus dicit. *Qui manducat & bibit indigne iudicium sibi manducat.* Quod filius Israël subtiliter prophetatum est in veteri testamento. Manna enim illis contra diuina praecepta tractantibus, vermes effecti sunt, id est contumacia vltiores & iudices. Quae similitudo, Christum indicat Dominum, quem qui suauem cibum & dulcem potum haurire neglexerit, iudicem patietur, sicut ipse ait; *Neque enim pater indicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio suo.*

Aliiter S. Cyrillus, quod manna Hebraei seruare in diem crastinum extra parasceuem vetabantur, l. 3. in Ioan. cap. 3. 4. sic exponit. [Sensibile illud manna, intelligibile hoc figurabat. Est autem intelligibile manna, ipse Christus: sensibile verò rudior legis disciplina. Ad dies autem singulos colligebant, & in crastinum reseruare vetabantur. Quia Saluatoris aduentu, figurae legis cessant: & colligere inde alimenta non possumus, ipsa veritate nobis, & pane caelesti ad fruitionem propolitis. Die autem sexto parent quod inferant, & sic duplum quā colligere solebant per singulos dies. Considera diligenter, quia septima die sensibile manna colligi noluit, sed pridie collecto vti iussit. Septima enim dies, Saluatoris tempora significat, in quibus significatis Sabbatissimum peccatorem agere debemus, alimenta fide ab ante collecta quoque legis cognitione accipientes non tamen necessario modo colligimus, qui verum cibum habemus, & panem de caelo retinemus: duplici autem mensura ante septimam manna colligitur, quia tempore legis exacto, & septima, id est, Christi aduentu incipiente, duplici quadam gratia, legali scilicet Evangelica, in fide homines roborantur: quod per parabola Dominus docuit. *Omnia scribe regni caelorum discipulus effectus, diuitis hominis similis est, quia ex thesauro suo noua & vetera producit.* Veteta enim legalia sunt, noua verò Christi. Scit D. Damascenus hom. de Sabatho sancto, quod manna vespere Sabathi in parasceue recondebatur; refert ad hunc contextum sepulchro Christum: id quod etiam habet S. Chrysostomus orat. de serpente Moysi. Alternatum in vna manna, sic ad Christum aptat Admod. Laufer. hom. 1. de Deip. in fin. Vna aurea Beata est Maria, aurea per excellentiam vitae, aurea per integritatem & puritatem; aurea per plenitudinem gratiae. Haec vna manna reconditum habuit, quem panem Angelorum, qui de caelo descendit, & dat vitam mundo, Sacrosancto gessit in vtero.]

Vsu doctrinae.

317. Est itaque Christus verum manna, etiam extra Sacramentum, & praecise ratione Incarnationis. Sic enim cibis hic suauissimus, praeparatus est à Deo in dulcedine sua, non cuius, sed pauperi, ut habetur Psalm. 67. quod non aliud fere videtur, quam quod à Gregorio Nysseno traditum est l. de vita Moysi verbis illis. [Illud verò praetermittendum nullo pacto est, quod posteaquam mare transierunt, postea quam amaritudo aquarum sitientibus virtute ligni in dulcedinem conuersa est, postea quam deliciosè apud fontes & palmas fuerunt, postea denique quam ex lapide biberunt, tunc quae ab Aegypto viatica & cibis sibi assumpserunt, penitus eos defecerunt; tunc omni nutrimento quod ab Aegypto ferebant absumpto, desuper sibi defluit cibis variis simul & simplex. Simplex visu atque vnicus. Qualiter varius. Ad singulorum cupiditates se vertens, quid igitur hinc discimus? Quod oporteat videlicet fide, baptismo, labore, omni virtute, omni Evangelica doctrina, mundos puròsque animos nostros facere, ita ut omnino alienigeni mores, & Aegyptiaca vita, vitiis scilicet omnium turba, nos deficiat, & demum depurato defecatoque animo celestem cibum esse suscipiendum, quem nulla nobis fatio, agriculturae artibus produxit.] Hic esto doctri-

nae de Christo manna, fructus reuera exquisitis & insignis.

CAPVT III.

In vino adumbratio finalis & effectricis cause Christi Domini.

Non minor sitis urgebat vniuersum orbem terrarum ante Christum, quam fames: nec sitis aquae corpora dumtaxat excrucians, sed qua etiam animae deficerent & exarescerent. Itaque prouidit optimus Deus tantae sitis remedium; illudmet videlicet quod fami; nempe Christum suum; qui ita panis est, ut simul sit vinum inebrians ebrietate sobria spiritus. Omnia enim Christus est nobis, ut suauissimè dislerit S. Ambrosius l. 3. de Virg. sub medium.

Christus panis, & vinum, iuxta triplicem vini statum.

318. Praenunciavit optimè panem hunc inebriantem, Oleeas cap. 14. cum intendens in Christi tempore, dixit in persona Dei, *Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanea*, id est absque eorum merito, praeueniam illos meis donis, *quia auersus est furor meus ab eis. Ero quasi ros Israël*, refrigeriū illis praestans, ut fecit quantus similis filio Dei, ad cuius aduentum, tres pueri experti sunt medium fornacis quasi ventum roris flantem. *Germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius ut Libani*; excrecet in amplitudinem & proceritatem praecellentium Libani arborum. *Ibunt rami eius, conuertentur sedentes in umbra eius, vident tritico.* Quid mirum si in mortalium nutritione per triticū, ut signatim id monitum oportuerit, equidem non appareret, nisi ex versione 70. Interpretum disceremus, magnum aliquod arcanum subesse verbis illis ex mente Spiritus sancti. Non enim simpliciter verterunt *viuent tritico*, sed *inebriabuntur frumento*. Vnde habetur, hoc frumentum, & panem diuinitus prouidendum in lege gratiae, hoc est Christum, cibum simul & potum fore. Idque etiam praesignatum est in manna; in quo aiunt Hebraei apud Autorem fasciculi myrrhae, erat panis & aqua; erat humidum per sese, & quando descendebat, rorem habebat subter, & rorem supra. Videbis Genesiarum in Psalm. 94. n. 10. Itaque exposita iam mannae allegoria, videri poterat praetercunda haec comparatio. Nihilominus ad commodiorem tantae rei intropectionem, exposita adumbratione finis & effectiois Christi in pane, eiusdem finis & effectiois adumbrationem in vino, videamus.

Potest autem vinum in triplici statu considerari; nimirum primò intra botrum; secundò extra botrum iamque ex eo expressum, sed purum & impermixtum; tertio ut aqua mixtum. In quolibet illorum statum, magnae vino affinitas cum Christo Domino, quoad finem & productionem suā. Attingit hoc egregie quoad primos status, Nyssenus sub finem homin. 3. in Cant. tractans illud *Botrus Cyprī, dilectus meus*, ubi diuinam vitam in omnibus domus lateribus extensam, & per dilectionis pampinos circumuolutam vitam describens, ait. [Quis est adeo beatus, imò verò quis adeo omnium superat beatitudinem, ut in se suum fructum videns, suae animae botros, videat vineae dominum? Vide enim quantum creuit, quae in sua nardo sponfi bonum cognouit habitum, myrrha quae seipsam fecit odoriferam, & cordis fasciculo complexa aroma, ut sibi perpetuò permaneat, bonum nunquam expicandum, sit mater diuini botri, qui ante passionem quidem *ecceperat*; id est, florebat, in passione autem vinum effundebat. Vinum enim cor laetificans, fit & nominatur sanguis vitae post passionis oeconomiam. Cum autem botro frumatur dupliciter, nempe & cum flos bono odor-

321. Latebat intra hunc botrum divinitatis substantia; sicut vini liquor in botri pulpa. Quod si verbum externum comparatum ad internum, est germanum Christi symbolum, ut tractatum est superius: necesse profecto est, botrum esse quoque symbolum Christi. Nam botrum esse veram externi & interni verbi simul compactorum imaginem, S. Augustin. in Psalm. 8. pulcherrime sic docuit, componens Christum cum vna. [Verbum itaque divinum, cum enunciationis necessitate usurpat vocis sonum, quo in aures perveniat audiendum; eodem sono vocis tamquam vinacis, intellectus tamquam vinum includitur, & sic vna ista in aures venit, quasi in calcatoria torculariorum. Ibi enim discernitur, ut sonus vsque ad aures valeat, intellectus autem memoria eorum qui audiunt, velut quodam lacu excipitur, inde transeat in morum disciplinam & habitum mentis; tamquam de lacu in cellas, in quibus non aperit vetustate firmabitur. Accipit namque in Iudaeis, & hoc aceto Dominum potauerunt.] Iure igitur Christus, ex Deitate & humanitate eam veluti conueniente compositus, tamquam ex interno verbo per externi vestem obductus, vocatur *vna*: Ea quae ex causa, Christus sic compactus ex gemina substantia, *botrus Cypri* dicitur in Canticis; sanctus quidem Bernardus serm. 2. de cena Dom. existimavit, botri Cypri dictum esse Christum, secundum Deitatem. Alanus tamen Cant. 1. ad illud *botrus Cypri dilectus meus mihi*, & Ambros. serm. 7. ac Prosper pag. 2. de promiss. c. 9. passimque alij, ad humanitatem potius referunt: in qua vinum laetitiae quasi concarnatum, & acino carnis circumamictum ac contextum est.

Torcular botri Christi.

322. Suffragantur quotquot prelo Crucis atque torculari, ad huius vini expressionem adhibitum dicunt, ut Augustinus serm. 100. de temp. & Petrus Damiani serm. 90. qui Christum botrum exhibet, pedibus Iudaeorum atque Gentilium in Crucis prelo calcatum, ex quo pretiosi sanguinis vnda profluxit, quae mentes hominum male sobrias, vino spiritualis gratiae salubriter debriauit. Praecesserat vindemiatio (iuxta Richardum à S. Laurentio lib. 1. 2. particula 6. hori conclusi,) cum Christus comprehensus est, & iuxta Isaiam cap. 53. abscissus de terra, ut ad prelo & pressorium Crucis, (sic bonus ille Auctor latinitatem calcans loquitur,) deportaretur, ubi torculari, id est premi intra illud torcular posset, ad succum redemptionis nostrae exprimentum. Quod aliis verbis pulchre dixit Autor sermonis singularis de cena Domini, apud Bernardum, sic loquens ad hominem ex Christi persona. [Ego botrus carnis, pro salute tua portatus sum ad torcular Crucis. Inde eliquatum est mustum tuae redemptionis.] Audi etiam Athanasium q. 110. ad Antiochum, ubi proposita quaestione, quae sint illa torcularia quorum in quibusdam psalmodum titulis est mentio, respondet, esse. [Ecclesias in quibus vinum funditur. Veluti sacrosanctus Domini nostri Iesu Christi sanguis effunditur & sanctum corpus eius immolatur. Quod verò dicit Esaias Propheta: *Torcular ego calcavi prorsus solus*, hunc habet sensum: Sicut torcular est receptaculum, & in eo calcantur botri; sic etiam Christus concaleuit inimicos suos tum intelligibiles, tum sensibiles. Dicimus autem & hoc, quod botrus & vna Christus est, qui seipso comminuto, voluntarie pressus est, & ex morte sua distillavit divinum mustum, suoque seipsum sanguine rubere fecit. Est verò omnino solus. Nam solus ipse Christus, pro nobis mortuus est.] Non multum abest CLEMENS Alex. II. paedag. c. 2. sic scribens, [Naturalis & sobrius potus scientibus necessarius, est aqua. Eam ex praerupta petra manantem, veteribus Hebraeis vinicum ac simplicem temperantiae potum suppeditavit Domi-

nus. Oportebat autem eos, ut potè errantes, esse maxime sobrios. Postea sancta vitis botrum germinavit propheticum. Hoc signum est, ijs qui ad quietem ex errore instituti sunt, magnus botrus, nempe Verbum pro nobis expressum.]

Non abs re, hinc graues Patres admonent Christianum quemlibet, ut si Christo conformari velit, non refugiat pressuras torcularum quibus bonus Christi fructus ab integumentis purgetur, ut dissert S. Augustinus ad titulum Psalm. 8. potèstque eodem referri, quod mox addit de torcularibus martyriorum [in quibus tamquam afflictione persecutionum calcatis ijs qui Christi nomen confessi sunt, cum mortalitatem eorum tamquam vinacia in terra remanserunt, animae in requiem coelestis habitationis emanauerunt.] Hæc si paulò laxius accipiamus, ira ut ad martyrium quoque latè dictum pertineant, ad omnes æquè fideles, in pace licet Ecclesiae viuentes accommodari poterunt, ut late monstratum est in opere de martyrio p. 1. cap. 1. Et quæ per se manifestum. Nemo quippe est Christianorum, cui martyrium aliquod non sit inbeundum, atque adeò nemo est ad torcularum pressuram immunis, si Christo conformis, & passionum eius locus esse velit.

Vinum è botro expressum, imago Christi, etiam iuxta illos Patres qui sanguinem eo adumbratum dicunt.

323. Alterum vini statum, aiebam esse, vini iam expressi è botro per calcationem aut prelo, sed puri ac impetriti. Vinum sic consideratum, nonnulli Patres videntur ad solum Christi sanguinem referre. CLEMENS Alexand. II. paedag. c. 2. [Etiam si aquam vinum in nuptiis fecerit, non tamen permittit inebriari: quod erat autem aequum sensus legis, viuificauit; operatorem scilicet ex Adam, cum vniuersum mundum repleuit sanguine, & potum vitis veritatis, temperamentum Veteris legis & Verbi noui, ad praestitum temporis complementum, pietati ac Dei cultui praeiuit. Mythicum ergo, signum sancti sanguinis, vinum, scriptura nominauit.]

Origenes insigniter hom. 16. in Num. ad illud, & sanguinem vulnerum bibet, hæc exponens de Christi sanguine quem sugimus, & in quo confederamur in Sacramentis, de quæ Apostolorum doctrina, ait, quod Christum, hunc esse sanguinem vna, toties in Scripturis prænunciatum.

Iustinus in colloq. cum Tryphone, tractans locum ex Genes. 49. sic habet. [Item quam è Mose retulimus, Patriarchæ Iacob prædictio: *Lanabit in vino stolam suam, & in sanguine vna amictum suum*; Significabat abluendos ejus sanguine quotquot in eum crederent. Nam Spiritus sanctus, stolam vocat eos qui per ipsum remissionem peccatorum accipiunt, quod his semper adfectus potentia; & manifeste in secundo aduentu aderit. Ceterum sanguis vna, non temerè dictus, significat; habere quidem Christum sanguinem, non tamen ex humano semine, sed ex Dei potentia. Sicut enim vitis sanguinem, non homo sed Deus genuit, sic Christi sanguis, non ex humano genere, sed ex Dei virtute procedentibus prædicebatur. Hæc est amici prophetia; ex qua dicebam liquere, Christum non esse hominem, ex hominibus communi hominum morte genitum.] Rufinusque inferius tractans illud Esaiæ *generationem ejus quis enarrabit*, ita scribit. [Hæc nonne ita videntur, quasi genus ducat non ex hominibus, cum dicatur propter populi peccata morti addictus à Deo; De cuius sanguine Moyses quoque, ut meministis, loquitur, dum ait, cum lauare stolam suam in vna sanguine; figuratè subindicans, hunc sanguinem non esse oriundum ex humano semine, sed ex Dei voluntate.] Eodè quoque aptat, quasi eundem facientia sensum, illa Psalm. 109. *Ex utero ante luciferum genui te*: quibus æquè ferri cœnt, [quod superius,

superne, per venter humanum, Deus & pater vniuersorum, erat Christum progenerunt.]

324. Eodem modo philosophatus videtur Nouatianus lde Trinit. cap. 16. propositum ex Genesis 49. locum expendens, & monstrans, Verbum diuinum carne fuisse amictum tamquam stola, eamque sanguine per passionem crucentale. [Si stola (inquit.) in Christo caro est, & amictum ipsum corpus est, requiratur quisquis est ille cuius corpus amictum est, & stola caro. Nobis enim manifestum est, carnem stolam & corpus amictum Verbi fuisse: quique sanguine, idest vino, lauit substantiam corporis, & materiam carnis abluit, ex parte suscepti hominis passione. Ex quo siquidem lauitur, homo est: quia amictum quod lauaretur est. Qui autem lauit, Verbum Dei est, qui vt lauaret amictum, amicti susceptor effectus est. Merito ex ea substantia, quae recepta est, vt lauaretur, homo exprimitur: Sicut ex Verbi auctoritate qui lauit, Deus esse monstratur.]

Atque predictis S. Ambrosium, cui ex parte idem vltim lde benedict. Patriarch. cap. 4. tamen in priorum interpretatione, aliter quam superiores Patres, vinum accipiat. Verba eius sunt. [Bona stola est caro Christi, quae omnium peccata opernit, omnium delicta suscipit, omnium errores rexit. Bona stola, quae vniuersos induit veste iucunditatis. Lauit hanc stolam in vino, quando cum baptizaretur in Iordane, descendit Spiritus sanctus sicut columba, & mansit super eum. Quo significatur, quod plenitudo Spiritus sancti, indidit in eo fuerit, nec recessit. Vnde & Euangelista ait: Quia plenus Spiritu sancto Dominus Iesus, regressus est de Iordane. Lauit ergo Iesus stolam suam, non vt lauit, quae non erat, sed vt nostram quae erat, sordibus abluere. Denique ait: Et in sanguine tua, anaboladiuina lauit, hoc est in passione corporis sui, diluit gentes suo sanguine. Et enim Verbi anaboladiuina, gentes sunt, sicut scriptum est: Vno ego dico Dominus, nisi eos omnes induam sicut vestimentum. Et alibi: Sicut amictum mirabilis est, non abluuntur. Non ergo sanguine proprio sua peccata, quae non erant, sed nostra quae fecimus delicta mundauit. Et bene vnam dixit, quia sicut vna, pendit in ligno. Ipse est vitis, ipse vna. Vitis ligno adherens. Vna quia lancea militis apertum latus, emisit aquam & sanguinem. Sic enim dixit Ioannes: Quia exiit de eo aqua & sanguis. Aqua ad lauitum, sanguis ad pretium. Aqua nos abluat, sanguis redemit. Et ideo ait Propheta: biberis vniuersum vinum, & dentes candidiores quam lactis significe Prophetas & Apostolos. Illi enim sicut oculi Christi, praeniderunt & annunciauerunt eius aduentum, de quibus ipse dicit: Abraham diem meum vidi, & gaudium est. Et vnus de Prophetis dicit: Vidi Dominum sub arboribus, quem videntes Spirituali letitia complebantur.]

325. His locis, Patres allegati ita vinum restringunt ad sanguinis Christi adumbrationem, vt tamen Metonymice, contentum pro continente, aut Synecdochice putem pro toto, adhiberi ab eis liqueat. Alioquin enim lauitus, generationem Christi ex Virgine absque humano semine, ex vini per vitem procreatione absque semine, confirmandam non censuisset: Neque S. Ambrosius, Christum in extremis verbis ex eo relatis, conuoluit cum vino, dicens, Prophetas ex eo quod Christum prospexissent, hilares a vino dictos Genes. 49. Fiant quod dico Eucherius, hom. 5. de Pascha. sub finem: nam tractans conuersionem aquae in vinum, ait in aquis figuram gentium demonstrari, in vino autem sanguinem Dominicae passionis ostendi: & tamen statim Sacramentis, Angustissimo inquam Mistic Sacramentis, dum vino aqua miscetur, significari nexum populi fidelis cum Christo, aquis fidelem populum delectantibus, iuxta illud quod ex Apocalypsi c. 17. profert. Aqua ista quae vidisti, populi sunt, gentes & linguae: vino autem designante Christum, quae item est vici-

illius interpretatio probata Iulio I. epistola ad Episcopos Aegypti, ac S. Cypriano Epistola 63. n. 37. & plerisque aliis quos profert Scortia lib. 4. de Mistis cap. 1. num. 5. apud quem ibidem num. 15. quod in sacrificio Christiano, non vinum sed sola aqua benedicatur, eo refertur ex Durando Minat. l. 4. ration. cap. 30. quod vinum designat Christum; qui cum sit fons omnis sanctitatis benedictione non eget. At aqua populum significat, qui benedictione indiget quamdiu militat. Propterea namque in Missis defunctorum, quia mortui ultra non egent benedictione gratiae, omittitur aquae benedictio. Quorquor igitur in his ritibus sacris; vino, nunc Christi sanguinem, nunc ipsum Christum adumbratum dicunt, firmant quod affirmabam: & sanguinem in quo est hominis anima, vt Scriptura loquitur, id est quo hominis vita continetur, accipiunt indiscriminatum pro Christo toto. Inde cum vino adumbratum aiunt sanguinem Christi, perinde est, ac si Christum dicerent in vino adumbratum. Deiparam, eadem ex causa, cellaria Regij interpretatur Philipp. Abbas Tono 5. Moral. in Cant.

Vini meri, & Christi, correspondentia, atque ad eam vteri Christiani.

326. Et sunt sane vini conditiones & effecta, admodum Christo congruentia. Vinum enim quamuis vt est apud Clementem Alexandrinum 2. paedag. c. 2. contumelia affectum par pari refert, tamen haultum citra abusum, qui in omnia aequè Dei, opera vitio nostro non suo potest irepere, egregios omnino habet effectus, vt iucunditatem ei qui biberit alique praestandi, conciliandi mitatem, corpus vniuersum vegetandi. [Cum enim sit calidum, & habeat suaves succos moderate temperatos, turpia quidem excrementa liquefacit caliditate, acres autem & malos succos, bono odore contemperat.] Verba sunt Clementis loco notato, qui inde concludit, rectè proinde dictum esse à Syracide c. 13. Exultatio animae & cordis, vinum creatum est ab initio. Hac à Christo in nobis praestari, nemo non videt. Est itaque Christus vinum nostrum, vt propterea S. Maximus ferm. apud Ambrosium 78. Agar, Synagoga typum quia Christum non accepit, magno mysterio Genes. 12. obleret ex opulenta domo dimissam cum vtre aquae, absque vino: & Iudaeos qui Christum agnoscere Deum verum & hominem noluerunt, affirmat caupones illos fuisse vinum permiscentes aquae, quos Elias c. 1. reprehendit; ab ea reprehensione immunes futuros, si Dominum Saluatorem, verè Deum agnouissent, & sinceræ eius diuinitati, turbidum quiddam ac sordidum non intulissent, criminantes quod cum homo esset, faceret seipsum Deum.

Tanta cum sit vini meri & Christi consensio, non abs re S. Ambrosius ferm. 22. fidelem qui imago Christi esse debet, vini typum esse oportere, confirmat; vt vini vice sapiat quod bonum est, & redoleat quod suauis est. Qui enim eiusmodi non sunt, sicut aqua iacent, rigent & pallent, nullius saporis, nullius odoris, nullius pretij, nec sufficiens ad vltum nec delectabilis ad reficiendum. [Fidelis autem, sicut vinum, fortis & tuber est.] Et paulo post; [Rectè vino comparatur fidelis. Sicut enim ex cunctarum creaturarum substantia, omnis res vetustate deperit, solum vinum proficit vetustate: ita ex omni genere hominum, cunctis antequam peccatis, solus Christianus proficit vetustate. Et sicut vinum in dies singulos asperitatem suam decoquens, saporis dulcedinem & suauitatem odoris acquirit; ita & Christianus, successu temporis delictorum suorum asperitatem decoquens, sapientiam sibi diuinitatis, beneuolentia Trinitatis assumit.]

327. Sit igitur Christianus vinum merum; nec cauponaria arte, misceatur vinum eius aqua, id est inter-

prete S. Maximo ferm. apud Ambrosium 8. ne rebus sanctis & feruidis, inseriat res viles & frigidas. Id quod nominatim præstare Præfules secularia tractantes, fuisse ibidem traditur. Idem facere hereticos, obseruat Irido. Pelus. l. 1. Epist. 169. quia miseris suos errores, puræ ac limpide diuinorum sermonum Sapientiæ infecerunt; propterea que lib. 3. Epist. 125. obseruat, non fuisse à Propheta dictum, *caupones sui aquam vino admiscerent*, quod faciunt propolæ vini materialis, cum illud adulterant; sed dictum esse, *caupones sui vinum aqua admiscerent*. Hæretici namque diuina dogmata euandis cogitationibus suis admiscerentes, sacram doctrinam adulterant. Quà specie Paulum Samosatenum exhibet S. Athanasius ferm. contra omnes hæreses, dicens illum (diluisse diuinum merum verborum Apostoli; ex quo diluto cum bibisset, aqua intercere concepta, interuisse cum Aethianis.) Fuisse præterea de his cauponibus, [sincero mero, id est Dei verbo, inspidum & aquatum, id est terrenam & humanam doctrinam miscentibus.] Beatus & Elhericus l. 1. contra Elipandum p. 349. Hoc est vinum suis conuiuiis ab Ægypto & Sodoma mixtum, ut pulchrè prosequitur Philip. Abbas lib. 1. in Cant. cap. 5. Ab omni huiusmodi mixtura, & cauponatione, cum morum, tum dogmatum, alieni sint hdeles & Christi sinceritatem ac feruorem æmulari fatagentes vinum se merum ac intermixtum exhibeant, Alioqui Christus eos abiiceret. Audi enim Clementem Alexandrinum 1. pædag. cap. 6. [Quamquam autem dixit; *Et panis quem ego dabo, caro mea est*; caro autem sanguine irrigatur, sanguis autem vinum allegoricè dicitur: Sciendum est quod panis in vinum temperatum minutatim coniectus, vinum attripit, quod est aqueum autem relinquit: Ita etiam caro Domini, quæ est panis cælorum, exhibet sanguinem, eos qui ex hominibus sunt cælestes, ad corruptionem entriens, solas autem illas carnales cupiditates, ad corruptionem relinquens.]

Vinum quoque aqua mixtum, idonea Christi imago.

318. Videor officere rationibus meis, & tertiam vini cum Christo comparisonem initio propositam, mihi ipse præcludere. Quomodo enim fuerit Christus vinum aqua mistum, si est in ea mistura symbolum improbitatis ac adulterationis, quæ à Christo abest longissimè; Verum quod supra per aliam occasionem monui, agens de fermento, nouum non est, ut in scripturis, res eadem penes varia adiuncta, nunc vnus nunc alterius tamen oppositæ rei, sit symbolum: ac proinde nihil verabit, vinum aqua temperatum, quod proximè vitiosæ rei symbolum esse dixi, vsurpari quoque ad Christi adumbrationem. Quinimò rem malam, in eo ipso quod mala est; & malum hominem, in actu malo, typum ac symbolum esse posse rei sanctissimæ, doctrina est grauissimorum Patrum, Augustini 22. contra Faustum c. 83; Gregorij lib. 3. moral. cap. 21. Hieronymi epist. 131. nequiquam refragante Guiljelmo Parisiensis l. de legibus cap. 17. qui nominatim Stomachant in aliquos, iuxta quos David copulans sibi Bersabæe occiso Vria, in opere tam multipliciter tamque grauiter sordente, dicitur typus Christi. Bersabæe verò Ecclesiæ gentilis, Vrias denique vir fidelis & innocens, sed ad eam allegoriam indemnem præstendam, satis esse potest quod sit S. Gregorij loco citato, & Gregorium citantis Richardi lib. 2. de erudit. inter hom. cap. 9. Multo itaque magis, vini & aquæ mixtura, quæ est ex se quid indifferens, figura & typus esse poterit Christi Domini: quamuis quia adulterium est rei ex se sinceræ, malè item sonare possit, & typus esse eorum qua præmissimus: Sanè apud Cantipratenum l. 2. apud cap. 49. n. 2. vinum mixtum, proponitur vt symbolum vniõis diuinitatis & animæ beatæ; Et

apud Honorium in Gemma animæ capite 158. proponitur vt symbolum, coniunctionis Dei & Ecclesiæ.

329. Esse igitur vinum temperatum, Christi symbolum, Clemens Alexand. 2. pædag. cap. 1. dicitur docet. Magni enim botri, succum & vix quam sancta vici germinant, sanguinem, expressum sanguinis Verbi typum statuit, quod aqua pro nobis temperari voluerit, id est homo fieri. Moxque hominem mysticam, ex spiritus & verbi mystica contemperatione existentem, describens, & diuinum temperamentum nominans; eam contemperationem symbolum esse docet, copulationis Verbi cum carne, atque adeò Christi Domini. [Etenim verè quidem spiritus, animæ quæ ab ipso fetatur, coniungitur, & familiaris efficitur: caro autem Verbo, propter quam Verbum caro factum est.] Hac ex causa præter ceteras, Christus Dominus vinum quod in cæna vltima consecrauit, admista aqua, quibus Verbi & humanitatis confectio exprimeretur, adhibuit ad tantum mysterium, quo Incarnationis Verbi memoriam voluit esse perpetuam. Eiusque mysticæ conficij Hydoparastæ propago Ebionæorum, putam aquam adhibebant in mysteriis. Ebionæos namque, quibus Christus erat purus homo, non nisi aquam, vt solam Christi naturam humanam significarent, vsurpasse in profanis suis mysteriis, auctor est S. Epiphanius. hæ. 3. o. quam perniciosam hæresim (sic enim eam nominat Chrysost. hom. 83. in Matth.) minus plenè perualuisse videtur Gennad. de Eccles. dogmat. cap. 75. cum censuit, eids autores sola sobrietatis falsos imagine, aquam putam ad sacrificium adhibuisse. Quod tamen de Entratis stabiliri vtrumque possit, per ea quæ disserit S. Epiphanius hæ. 47. tamen de aliis anterioribus, secus est. Aliud enim spectant; nimirum eam quam ab Ebione hauerant Verbi diuini & humanitatis impermisionem, suæ inconiunctionem: præter blasphemias fabulas de vino ex veneno serpentis aut draconis, quas primo illi Ebionis fundamento superstruxerunt apud Epiphanium hæ. 45. E contrario igitur S. Ecclesia factum Christi secuta, vino in mysteriis aquam admiscet; cum ad alia de quibus S. Cyprianus epistola 63. & plerique Ecclesiastici canones apud Castrum V. *Eucharistia* hæ. 7. tum nominatim ad eam quam dixi diuini Verbi & humanitatis confectioem significandam, vt ait N. ceph. l. 18. histor. cap. 53.

Sic habetur nobilissim. o. modo quod Iridor. Pelus. l. 2. epist. 3. & 5. dixit, de vino mixto, quod propinat sapientia. At enim aliud non esse, quàm res diuinas, corporeis velaminibus temperatas. En hic rem diuinitissimam, ipsum Verbum diuinum, corporis adiunctione temperatum. Aptè igitur vino diluto confectur Verbum incarnatum, in quam rem Richard. à S. Laurent. l. 1. de Deip. c. 4. sub finem aprat illud ex Proverb. 9. *bibite vinum quod miscui vobis* Anastasius autem q. 40. in Script. eodem sensu accipit illud eiusdem capitis, *sapientia miscuit vinum*. Eundem locum accommodat in eum sensum S. Gaudencius Tract. in illud *Pater maior me est*. Additque etiam alium locum ex Psalm. 74. vbi Pfalter memorat calicem vini meri plenum misto. [Est enim (inquit) Deus & homo, verumque iam Deus in Dei Patris dextera constructus, quoniam calix in manu Domini vini meri plenus est mixti. Et inclinavit ex hoc in illud: verumtamen scæ eius non est exinanita. Et quamquam suum Psalmi huius sensum, alio textu, & quidem rationabili fuisse à prioribus explanatum, ego tamen pro libertate fidei, opportunitatem dictorum secutus, traxi ad Incarnationis Dominicæ Sacramentum. Nam sic vel inclinatus vel humiliatus est Deus in homine, vt permanens Deus esset quod fuerat, hominemque propter quem se humiliauerat, exaltaret: quia ita Verbum caro factum est, vt habitaret in nobis, & ita rursus homo in Deum conuersus esset, vt in Deum quidem promotam, naturæ tamen suæ

substan

substantiam retineret, atque idē Prophetā ait, quomodo calix in manu Domini vini meri plenus est mixti, & inclinat ex hoc in illud: Verumtamen sex eius non est exinanita. Vini (inquit) meri, plenus est mixti. Et mixtum perhibet vinum, & illud ipsum, merum testatur esse, ut eundem credamus Deum, quem pro nobis & hominem confitemur. Nam quem inclinatū nūciat, pariter dicit & plenum, ut is qui se exinanivit, formam istam accipiens, plenus Deus esse non desinat. Habitavit enim in Christo omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia. Hunc verō calicem, bibent (inquit) peccatores terra. Recte iuxta hunc intellectum, bibent (ait) & peccatores terra. Quia peccatores cœli, ex Angelis demones facti, salutis seculum bibere non merentur. Terræ autem peccatores, contra venena demonum morboſque vitiorum, calicem salutis accipiunt, & nomen Domini invocant. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini saluus erit. Ideo verō calix iste peccatoribus bibendus tribuitur, quia non est opus sanis Medico, sed malè habentibus. Novum (inquit) vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Tales enim sapientia Dei ad istum cratera salutis mixtionis invitāt, cum sublimi voce hortatur & dicit, quisquis est inſipiens diverſat ad me, & egentibus pascam, Venite edite de meis panibus, & bibite vinum quod miscei vobis. Ob hoc autem invitatur inſipiens à sapientia Dei, ut fiat periculum divinæ misericordiæ, vniuersi generaliter conuocantur. Omnes enim peccauerunt, ut ait Apostolus, & egent gloria Dei. Expresſiſſimè ergo Gaudentius, ex sua & Scripturæ mente Verbum incarnatum appellat vinum mixtum.

330. Est et sanè vini & aquæ mixturā, admodum effus datum in Christo naturarum coniunctioni. Quod enim habet multorum nunc autem sententia, vinum, & aqua cum permiscetur, non transmutatur in unum, sed amba substantiæ permanent, ut inde probat Nemesius. c. 3. initio quod spongia oleo imbuta, & papyrus, aquam puram attrahunt. Idem confirmat Philo l. de confusio. lingua. in fine, & Constantinus l. 7. Geopon. c. 8. & l. 6. c. 16. Valq. hederaceo aquæ immixto, idem præſtat docet Plinius lib. 16. c. 3. 5. Transmutat eam aquæ in vino perseverantiam, & intransmutabilitatem naturalem, Aquilionius 5. Opus. propositio. 18. Dand. 2. animæ digress. 25. Buccaff. de sensu & sensu c. 30. & ibidem homo apostata, vir inutilis, Simon Simonius. Item Aegydius Coninc. 3. p. q. 74. art. 8. sed coniunctio plenissimè Paulus Aneſius, cum ad libros de generatione quaest. 5. 2. tū in peculiari tractatu de aquæ transmutatione in sacrificio. Et quamvis mihi, altera sententia concedens physicam aquæ in vinum transmutabilitatem, quæ omnium est antiquorum Theologorum ac Philosophorum, post Aristotelem 1. de generatione. c. 3. 4. videatur longè verior, & à Durando in 4. d. 1. q. 2. n. 7. ac q. 3. num. 6. valde probari videatur, ex omnibus conditionibus ad transmutationem necessariis, interuenientibus in eo euentu: tamen illud vltro standum priori sententiæ existimo, non nisi lente perfici eam transmutationem; ac vini & aquæ perseverantiam, esse valde diuturnam, & in ordinarijs ad potum mixtionibus aquam manere intransmutatam, id quod verissimum etiam cenſeo, de aqua quæ calici ad sacrificium immittitur. Hoc autem satis esse potest ad rem præſentem. Aqua enim vino penitissimè apposta, tandemque impermixta & superſtes, quandiu ad potum & ad sacrificii præuiam admistionem adhibetur, illa ipsa est quam aios. assumi posse ut congruum symbolum geminæ in Christo naturæ, inconfusæ ac impermixtæ: quamvis S. Ephrem sub initium tractatus de Margarita præſiosa, quia censuit vinum & aquam cum miscetur perdere naturam suam, neget compa-

rationem hanc posse esse commodam ad explicandum Incarnationis mysterium. Eaque etiam ex causa, Felix Vrgelitanus hæreticus, primis erroris sui impugnatoribus Beato & Etherio, tribuit quod adunationem duarum naturarum in Christo, conferrent permissioni aquæ & vini in vnā tertiam naturam, ut refert Paulinus Aquil. lib. 1. contra Felicem, sub initium. Sed illi aliter accommodabant hoc exemplum, & ad geminæ in Christo naturæ coniunctionem, vtrique salua & impermixta, referebant. Intima verò vini & aquæ apostolio, quam inter vniones numerat supra Nemesius, & esse omnium vnionum naturalium maximam, docet Pasch. l. de corp. Dom. 1. 1. coniunctioni humanitatis cum persona Verbi & vtriusque naturæ confubulationi, bellè responder. Demum refusio qualitatum & affectionum vini in aquam, adeo luculenta, ut aqua abiectione connaturali frigore & insipiditate, calorem, saporem, odorem vini contrahat; quàm congruenter aperit diuinatam prærogatiuarum communicationem cum Christi humanitate ob copulationem eum verbo. Nolo tamen præiudicare alijs mysticis eiusdem mixturæ significationibus supra propositis, inter quas ea quam ex Clemente Alexandrino teruli, de hominis ac Spiritus diuini coniunctione, præclare apud Cabasilam in Liturgiæ expositione cap. 37. adhibetur, ad exponendum sacrum illum ritum, quo Græci peracta consecratione Eucharistiæ, sub momentum eius consumenda, quasi omnibus quæ ad Christum attinent peractis, instillant tantillum calidæ aquæ in calicem, ad significandum Spiritus sancti descensum in Ecclesiam, Christo iam regresso in cœlum, & omnibus quæ ad eum pertinebant iam consummatis. Aquam enim calidam, quod & aqua sit, & ignis particeps, ut Cabasilas loquitur, censuerunt accommodatam ad expressiōnem Spiritus sancti qui specie pluuiæ volentariæ ignitæ, illapsus est discipulis, & Ecclesiæ quæ est corpus Christi mysticum.

Vsu doctrine.

Liquet ex vniuersa hac disputatione, Christum esse vinum quoddam, cuius bibendi situs flagrantissimus, hominem occupare meritissimè debeat. Est enim vinum pretiosissimum & cœleste. [Quale vinum est, exclamat S. Augustinus tract. 34. in Ioan.] Vnde inebriari laudabile est: Quale vinum est quod non turbat, sed dirigit mentem? quale vinum est, quod facit perpetuū sanum, non inebriando facit insanum: Inebriatur, unde? Ab ebrietate domus tua, & torrente voluptatis tue potabis eos: Vnde? Quoniam apud te est fons vitæ. Ipse fons vitæ ambulabat in terra: ipse dicebat. Qui sunt, veniat ad me. Ecce fons.] Addamus & nos. Quale vinum est, in quo non est luxuria? Quale vinum est quod virgines germinat: lati bibamos sobriam hanc ebrietatem Spiritus. Ipsi Christi adhortatio est, in persona Sapientis, qua inuitat adhibendum vinum quod miscuit nobis: id est Verbum incarnatum, carnis humanæ adiunctione temperatum, ut interpretatur S. Hieronymus, imo Beda Prouerb. 9. & ibid. Glossa & Lyranus.

CAPVT IV.

Margarita præſiosa, Christi Domini: & finis ad productionis eius, Symbolum.

331. **M**onitum S. Chrysostomi oratione de S. Crucis, initio, opportunè præmittam. [Animos (inquit) intendite. Nam sunt quidam ex vrinatoribus, qui se ipsos à naue in profundum proijciunt margaritas extrahendi gratia; Nos verò naui loco, verus ac novum testamentum habemus, pro clauo crucem, pro gubernatore Christum, proreta vice Patrem, pro velis gratiam, pro Zephyro Spiritum sanctum, pro nautis Prophetas,